

Pero SUDAR

Žena pred Isusom

Marta i Marija, Lk 10,38-42*

Marta i Marija su rodene sestre. Po svemu se čini da su barem do susreta s Isusom ostale neudate živjeti s bratom Lazarom. Odnos brata i sestara prema Isusu je do te mjere poseban da ga je evanđelist Luka smatrao vrijednim sačuvati za cijelu Crkvu. Iako se Lukin odlomak o Marti i Mariji (Lk 10,38-42), redovito i s pravom, shvaća i prihvaća kao Isusova pouka da su slušanje Božje riječi, kontemplacija i molitva važnije od socijalnog rada i skrbi oko materijalnih potreba, tekst, zasigurno, ima i dublje značenje. Da bismo što dublje zahvatili u razloge i posljedice prijateljstva Lazarevih s Isusom i shvatili poruku i pouku i za naš međusobni odnos i vjernički život, čini mi se zgodnim najprije zaviriti u stanje duha i odnosa među dionicima toga božansko-ljudskog prijateljstva.

Isus, pored Dvanaestorice (usp. Mt 12, 4; Iv 15,14) jedino još Lazara iz Betanije naziva prijateljem (usp. Iv 11,11). Evanđelja izvješćuju da je sa svojim učenicima više puta dolazio k Lazaru i njegovim sestrama. Ali je zanimljivo uočiti da se barem jedanput k njima navratio sam. Evanđelje izričito kaže *dok su oni tako putovali, uđe on u jedno selo. Žena neka, imenom Marta, primi ga u kuću* (Lk 10,38). Očito da se Isus tada svratio nakratko ali ne slučajno. U Betaniji se našao na putu u Jeruzalem. Evanđelje izvješćuje da ga prati velika skupina sljedbenika. Sedamdeset i dvojicu, i to dva po dva, šalje ispred sebe u *svaki grad i svako mjesto kamo je kanio doći* (Lk 10,1). Možda se svratio do prijatelja dok su Apostoli i učenici obilazili sela i gradove. Ne znamo je li i Lazar bio među onima koje je poslao propovijedati. Nije isključeno da je upravo on rekao Isusu da njegove sestre nisu više sestre ni nakon što se Marija poslije godina lutanja vratila kući? Svakako Lazara nije bilo kod kuće kada je Isus došao. Tu je, po ljudsku, trebao početi zaplet. Naime, starozavjetni svjetonazor nije ostavljao prostora niti dopuštao ovakvu vrstu susreta. Napose je bilo izvan zakona i običaja žene poučavati ili, još gore, s njima o pitanjima vjere i

* Izlaganje na rekolekciji za časne sestre grada Sarajeva 14. siječnja 2006.

morala raspravljati. Rabinska mudrost, između ostaloga, preporuča da se riječi Tore radije spale nego da ih se priopćava ženi (J. Sota 19a 8), jer: *Tko svoju kćer Tori poučava, potiče je na razuzdanost* (Ondje 21b). U skladu s tim ženi je bilo zabranjeno u vjeri poučavati i vlastitu djecu, predmoliti kod obiteljskog stola, odlaziti javno u sinagogu. Isus zna sve to kao i činjenicu da Izraelcu a napose proroku nije dopušteno komunicirati sa ženama izvan rodbinskoga kruga. Ali njemu svi ti propisi i obziri nisu važni koliko su mu važne i drage osobe koje želi susresti i nakana koju u duši nosi. A iznad svega istina koju ne može ne reći. Istina o čovjeku za koju će u Jeruzalemu život položiti!

Marta i Marija su u nekakvom čudnom raspoloženju i odnosu. U prvi mah bi čovjek rekao da bi bilo bolje da ni njih Isus toga puta nije zatekao kod kuće. Zašto? Zato što ih je, čini se, zatekao ne samo posve nespremne nego, čini se, i posvadane! Iz teksta je jasno da je Marta starija sestra i glava kuće jer ona Isusa prima u kuću. Iako je očito da joj Isus nije bio bilo tko, njegov ju je dolazak više iznenadio nego obradovao. Evanđelje na ovome mjestu izričito ništa ne govori međutim više je nego jasno da Marta osjeća veliku obvezu prema Isusu ali i neku nelagodu pred Isusom. On za nju nije samo slučajni prolaznik pa ni prorok koji je svojim dolaskom počastio njihov dom. Riječ je o prijatelju koji je odraslim ali nedoraslim sestrama i bratu bez roditelja vratio nadu jer je barem jedno od njih vratio iz nepovrata. Takvom dobročinitelju uvijek su otvorena ne samo vrata kuće Lazarevih, nego i njihova srca. Međutim, kako su sestre bile same kod kuće, ručka nisu pravile. A u ondašnjim vremenima i okolnostima bez struje, vode, frižidera spremanje objeda je bio velik i dug posao. Trebalo je, često, potražiti drva, naložiti vatru, donijeti vodu, prosijati brašno, oguliti krumpir... I Marti je prekipjelo! Ne u loncu, nego u duši! Tko i iz svoga ili iz života vlastite obitelji ne pamti takve mučne scene? Ali tko ikada može biti siguran u prave razloge ženske ljutnje "iz čista mira"? Da se razumijemo, postoji takva ljutnja i kod muškaraca. Možda rjeda ali jest teža! Treba pretpostaviti da Marta nije zatražila Isusovu pomoć odprve. Morala je prije uzaludno davati znakove, zvati Mariju da joj pomogne. Ali kako se ova, očito, *pravila* da ne vidi, ne čuje i ne razumije, Marta je upala Isusu u riječ pa i njemu spočitnula da ne mari što je *sestra samu ostavila posluživati*. Kud će gore, umjesto dobrodošlice Marta Isusu drži lekciju, umjesto ukusnim objedom poslužila ga je svojom gorom mukom s neodgojenom i neposlušnom mladom sestrom, koju, eto, i on nerazborito ohrabruje i podržava. A Isus, umjesto da stane na njezinu stranu, na prijekor uzvratilo je ukorom!

Marti i tisućama Marta po našim obiteljima i ustanovama, nekako spontano, priklanja se naša simpatija i sažaljenje. A nekakva vrsta žala na Isusa. Pa zar su se i njemu znale prodati one liskave i umiljate, okretne i priznate Marije čije riječi zlate a djela im se klate pa njih svi primjećuju, svi ih kao sugovornice prihvaćaju i uvažavaju? Kako je mogao onako prema Marti a s njom i prema svemu onom samozatajnom ženskinju koje stoljećima iza kuhinjskih, bolničkih, školskih, sakristijskih vrata nitko niti vide niti čuje. One redovito, ne samo kroz ljudsku povijest prije Isusa nego i kroz ovu našu crkvenu poslije njega nikome nisu bile važne! Svi se plodovima njihove muke dobro pogostimo, obučemo, okoristimo a njima prljavo posude, rublje, domaće zadaće ostavimo da bismo na izlaznim vratima opet, kome drugome, nego Marijama zahvalili tvrdeći kako nam je bilo lijepo, kako na sestrama i ženskom svijetu, uopće, sve dobro ovoga svijeta počiva. Sve je to tako ali mene razlog Martine ljutnje kopka. Je li baš muka oko ručka i Marijina nespремnost da joj pomogne bila razlogom Martine pobune pa stoga i Isusovo nedovoljno vrednovanje njezina čestitog truda i kriva procjena osoba opravdanje našega žala?

Promatrana s jedne druge, meni se čini, ispravnije strane, Marta je svojom tužbom Isusu otkrila ne samo pravi razlog svoje ljutnje nego i naravi svoga odnosa prema sestri. Naime, usporedbom s drugim mjestima u evanđeljima (usp. Lk 7,37-38 i Iv 11,2) čini se gotovo sigurnim da je njezina sestra Marija bila ona *grešnica u gradu* (Lk 7,37), kojoj je Isus mnoge grijehe oprostio *jer mnogo ljubljaše* (Lk 7,47) i tako je, ne samo od velikoga zla spasio, nego među svoje učenice ubrojio. Zahvalnost za Marijinu promjenu pretvorila se u prijateljstvo između Isusa i Lazarevih. I Marta mu je upravo zato bila neizmerno zahvalna. Tek kasnije će doći oživljavanje umrlog brata Lazara kojim će se prijateljstvo produbiti a zahvalnost učvrstiti. Koliko je god voljela svoju mladu sestru, Marta, čini se, nije mogla shvatiti njezinu promjenu pa zato niti prihvatiti njezino novo ponašanje. Očekivala je raskajanu, pokornu i u crno zavijenu obračenicu koja pokorno svoju stariju sestru sluša i tako služi vraćanju ugleda obitelji koju je svojim ponašanjem osramotila. A kad tamo, ona si umislila da joj je mjesto do nogu Učiteljevih, da s njim može mudrovati pa se i među njegove učenike ubrojiti. Za Martu je to bila neprihvatljiva drskost i nova sramota. K tome, razdirala ju je pomisao i na toga novog Učitelju. Ona ga uopće ne razumije. Govori kao da u srcima čita pa bi ga čovjek danima slušao, lijeći, čuda stvara pa i opsjednute oslobađa a opet kao da ništa ne vidi i ne razumije. Oko sebe skuplja i sa sobom voda one koje svi samo po zlu dobro znaju. I ne samo muške nego, Bože oprost, i ženske među koje se, pod svaku cijenu, želi ugurati i Marija. A Marta je sigurna tko treba,

ako već treba, razgovarati s Učiteljem i od njega za korist svih nešto naučiti. Pa ako je dotle došlo da netko mora među njegove učenike, zna se tko to jedino može. A ova grešnica, tko zna gdje i kako će ponovno završiti. Eto, ko biva zbog nje, a ustvari zbog sebe Marta nije prihvaćala slobodu oslobođenog djeteta Božjega u životu i ponašanju svoje sestre Marije. Osjećala je da će je, umjesto ulice, sada, eto, ukrasti Isus! I zato nije ljuta toliko na nju koliko na njega. A priprema ručka bio joj je samo povod da otvori dušu i raščisti račune! Pa je, umjesto, pohvale za svoj trud i nastojanje da ga dostojno ugosti i počasti od Isusa čula blagi, prijateljski prijekor *Marta, Marta!*, ali i čvrstu pouku *jedno je potrebno*.

Marija umišljena učenica novoga Učitelja? Je li ona, dosita, slika i prilika onih što su uvijek u prvome planu i središtu zbivanja jer sebe i svoje uspjehe, pa makar i ne bili za izloga i prodaje, znaju dobro predstaviti i prodati? Pa čak i božanskome Učitelju koji je čitao ne samo iz očiju nego i iz srca. Hoće li biti baš tako? Ne bih rekao. Naprotiv, *Marija* je slika nove, preporodne žene! Susret s Učiteljem i suze kojima je oprala njegove noge u kući farizeja Šimuna nisu joj samo izbrisale grijeha nego su joj pročistile pogled srca. Nakon što je susrela i spoznala tko zna koliko ljudi i srcem dodirnula hladnoću njihove prazninu i spoznala dubinu vlastitoga ponora, zavapila je za istinskim čovjekom i susrela ga u Bogočovjeku. Od tada joj je On postao i ostao *jedino važno i potrebno*. Više se nije dala ni u čije i ni u kakve okove pa ni za ljubav ugleda obitelji i sestriinskoga odnosa s Martom. Nije dopustila da joj to bude *uzeto* to što je u Isusu susrela. Ona je u sebe i u ispravnost svoga ponašanja posve sigurna. Evandjelje ovom prigodom nije zapisalo ni jedne njezine. Na sestrine optužbe ne odgovora, pred Učiteljem se ne brani. Srcem osjeća da je on razumije i to joj je dosta. Štoviše, sigurna je da će je i sestra, ako je prava, jednom razumjeti.

Marta ili Marija, molitva ili žrtva, krivo je pitanje izvučeno iz površno shvaćenoga Isusova prigovora Marti i ohrabrenja Mariji. Kakvoća vjernosti životu ni u kojoj mjeri ne zavisi od mjesta na kojem smo niti od posla koji vršimo. Jedina mjera je čistoća odnosa prema čovjeku i iskrenost namjere kojom vlastito poslanje živimo. A ni čistoća odnosa ni iskrenost namjere nisu mogući, ako se zatvore u mrtvi krug samo ljudskoga. Sve što je samo ljudsko nosi u sebi klicu truleža i zaraze. A kada je još zamotano u celofan crkvenosti i pobožnosti, postaje otrovnije i razornije. Upravo stoga, ni Marta ni Marija, makar su to, zasigurno, snagom sestrinstva i jedna i druga željele, bez susreta s Isusom nisu mogle izići iz kruga osobne gladi za samoostvarenjem i međusobnoga nerazumijevanja i neprihvatanja. Marija je tek pred Isusom oslobadajuću istinu da za Boga i s Bo-

gom nema izgubljenih shvatila i svojim primjerom svima ponudila. Ali je ni rodenoj sestri nije mogla prenijeti dok ona sama pred tim istim Isusom nije shvatila i prihvatila da živi čovjek treba i može biti u službi zajednice samo, ako je krajnji cilj te zajednice i služenja u njoj slava Božja i dobro svih. Naime, samo je i tek onda zajednica koja sebe izgrađuje a da osobe ne razgrađuje.

Marta-Marija i *Marija-Marta* jest cjelovita istina i ostvarena mjera života ovih dviju žena. U Isusovoj školi molitva i žrtva se uče u istome razredu da bi skladno nastavile prožimati i oblikovati osobne živote i cijelu zajednicu njegovih učenika. Ovdje molitva znači ispravno shvaćanje i vjeronjanje a žrtva prihvaćanje i djelovanje. Shvativši i prihativši pred Isusom istinu najprije o sebi a onda jedna o drugoj, Marta i Marija će, po prvi put u životu, ispreplesti živote i uloge te zaigrati kao skladna cjelina. Kada im je ono, slomljenima od bola za umrlim bratom, javljeno da dolazi Isus, Evandjelje kaže *Marta mu pođe u susret dok je Marija ostala u kući* (Iv 11,20s). Sada Marta pita i sluša Učitelja a Marija poslužuje goste koji su došli tješiti ih. Nakon što je ispovjedila vjeru *Gospodine! Ja vjerujem da si ti Krist, Sin Božji* (Iv 11,27), *Marta zovnu svoju sestru Mariju i reče joj krišom: 'Učitelj je ovdje i zove te'* (Iv 11,28). Marta, koja kod zadnjeg Isusova posjeta, iz straha, zavisti ili pak predrasuda, nije mogla sakriti gnjeva zbog Marijine blizine s njime, sada je s toliko nježnosti šalje k njemu. A Marija, koja je mislila da nakon obraćenja samo ona može sjediti do nogu Učiteljevih, prepušta sada s ljubavlju to mjesto svojoj sestri. Božanstvene li promjene! Promjena je u tome da Marta više nije samo "Marta" nego i Marija i Marija nije samo "Marija" nego i Marta. Tek nakon istinskog susreta s Isusom ove dvije žene, rođene sestre, susrele su i upoznale jedna drugu, i to tako da ih je neraskidivo povezalo i ono što ih je do tada nepomirljivo razdvajalo. Čovjeka, osobu, pa makar pod srcem iste majke začet bio, nije moguće ni upoznati ni prihvatiti osim pred Bogom i s Bogom! Ako to ni tada nije moguće, onda je to neoborivi dokaz i potvrda da je taj odnos hranjen čisto ljudskim motivima. A oni i ne mogu biti narkadniji i otrovniji kao kada se skrivaju iza maski s čijom stvaranošću su u izravnoj suprotnosti.

Žena samo pred Isusom i tek s Isusom ponovno zadobiva svoje istinsko dostojanstvo. Od kada je svijeta nitko kao Isus nije tako radikalno stao u obranu dostojanstva žene. Istina, nitko to nije ni mogao kao on. Ali nitko to nije ni htio kao on. Istim božanskim činom svoga rođenja posvetio je njezino djevičanstvo i njezino majčinstvo. U obranu žene je stao u svakoj prilici koja mu se ukazala. Marta i Marija u tome nisu nikakav izuzetak. Nema evandeoskog izvješća u kojemu bi Isus, na' bilo koji način makar i

aluzijom, bio protiv žene. Naprotiv. On, istina, nikome nije odbio vapaj za pomoć. Ali njegov odnos prema ženama je poseban. A dolazile su mu s najraznovrsnijim nevoljama: opsjednutosti, bolesti, smrt djece, osuda i prezir društva... Stao im je u obranu i kada su bile javne grešnice koje su ga u očima "čestita" svijeta kompromitirale. Dosta se prisjetiti Samaritanke na zdencu (usp. Iv 4,7s), one zatečene u preljubu (usp. Iv 8,1s). Ali treba reći da su i žene njemu iskazale vjernost i očitovale najplemenitije ljudske osjećaje. Kad god ih je trebalo, pa i onda kada je bilo opasno i kada su ga svi, pa i njegovi učenici, napuštali, kao što je to bilo na križnome putu na Kalvariji, žene su, predvođene njegovom Majkom, ostale uz njega. Zato nije ni čudno niti je slučajno da se nakon uskrsnuća ukazao najprije ženi.

I taj savez srca i duha u njegovoj Crkvi nastavlja živjeti. One mu već dvije tisuće godina, poput Marte i Marije, kao redovnice, kao majke, kao patnice nenametljivo sjede do nogu, prate ga na križnome putu, stoje pod njegovim križem uporno ostajući pod križem svojih života i onim cijeloga čovječanstva. Ali mu i služe u ostavljenima, siromašnima, bolesnima, umirućima. I tako svjedoče snagu njegove milosti, javljaju njegovoj braći, svojim očevima, muževima, sinovima i prijateljima da je on živ! Taj savez sklapaju milošću vjere, obnavljaju vjernošću slušanja Učitelja i žive spremnošću prihvaćanja sebe i drugoga unatoč vlastitim slabostima i tuđem nerazumijevanju. Zato za čovjeka, a žena je čovjek s dodatkom, nema i ne može biti većeg prijatelja i životnog suputnika od Isusa. Sva duga prijateljstva su prava samo, ako i ukoliko ovo ne priječe nego potiču. To svoje životno i povijesno poslanje mogu izvršiti jer znaju da ni u najpobožnijoj molitvi nije moguće naći Boga, ako bi u radu, na bilo koji način, na račun drugoga, tražile samo sebe. To mogu jer znanjem vjere znaju i snagom milosti prihvaćaju istinu da im se jedino ono *neće oduzeti* što od srca i srcem zaradi Boga učine za čovjeka! Čini mi se da se upravo u toj jednostavnosti života krije sva mudrost i bogatstvo pouke i poruke sestrinskoga odnosa Marte i Marije i njihova prijateljstva s Učiteljem iz Nazareta.